

LJUBLJANSKI ČASNIK.

St. 81.

V petek 10. Kozoperska.

1851.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku *Josefu Blawniku* 6 gold., za pol leta 3 gold., za četert leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znaša 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četert leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, kateri more po novi postavi frankiran biti.

Vradni del.

4. oktobra 1851 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju LX. del običnega državnega zakonika in vladnega lista in sicer v edino-nemškem, kakor tudi v vsih devetih dvojnih izdanih izdan in razposlan.

Zapopade pod

Št. 214. Razpis ministerstva denarstva s porazumljenjem ministerstva pravosodja od 17. avgusta 1851, o odraju ženinca blaga in drugih po ženinca zvezi preloženj blaga.

Št. 215. Razpis ministerstva uka in bogočastja od 15. septembra 1851, po katerem se naznani najvišji sklep od 12. septembra 1851 glede povišanja plače za učitelje na bogoslovskem učilišču v Solnogradu, potem na škofskih učiliščih in nekterih drugih poboljškov.

Št. 216. Razpis ministerstva za uk in bogočastja od 16. septembra 1851, po katerem se rabe občne naredbe od 1. oktobra 1850, fakultetnih predmetih učencev bogoslovja bolj natanjko očloči.

Št. 217. Razpis ministerstva denarstva od 1. oktobra 1851, po katerem se ravnanje pri rabi takih domestikálnih obligacij dolga sovražnega napada k vdeležanju na posojilu od leta 1851 odloči, katerih število se ne deli z številko 10 brez ostanka.

S tem delom se bo tudi za edino-nemško izdanje običnega državnega zakonika in vladnega lista pregled zapopade v mescu septembru 1851 izdanih delov tega zakonika izdal in razposlan.

Dunaj 3. oktobra 1851.

Od c. k. vredništva občniga državniga zakonika in vladniga lista.

Danes bo LII. del, III. tečaja 1851, deželnega zakonika in vladnega lista za krajnsko kronovino izdan in razposlan.

Zapopade pod št. 330. Razglas c. k. deželne komisije za oprosteno zemljiš na Krajnskem 17. Septembra 1851, zastran plačevanja kapitalov za oprosteno zemljiš ali ostankov kapitala pod 5 gld.

Ljubljana 10. oktobra 1851.

Od c. k. vredništva deželnega zakonika in vladniga lista za Krajnsko.

Nevradni del.

Porotna obravnava.

(Konec.)

Po spričevanju Marie Magi, o kateri se ne more reči, da je za zatoženo govorila, je zatožena po vino za rednika v klet šla. Je zamogla brez največje nevarnosti žgance očetu med tem prepustiti? Kam pa so prišli ostanki te smertne jedi? Komaj bi se vendar moglo misliti, da od dveh oseb snedena jed zamore tako natanjko odločena biti, da vsak le to dobi, kar je zanj namenjeno.

Zatožena to prav v kratkem razjasne. V

hiši je bila mačka, katero je rednik zlo rad imel.

Priča Maria Magi, ki se vedno na to spomne, kar ravno hoče, pravi na moje vprašanje, da je bila mačka večkrat v izbi, je pa že pozabila, če je bila domača ali ne.

To, da se noče spomniti, je bolj važno potertjenje, kakor če bi bila naravnost poterdila.

Državna gosposka vam je že na serce položila, da je zavdanje z vinsko juho drugi dan negotovo in prederzno se glede čudnega lonca še nekoliko opomniti.

Maria Magi pravi, da jo je Ana Aleksander poklicala, ko jo je rednik zavolj nesnažnosti vinske juhe okregal, da je zatožena sama priči vsedlino pokazala in je priča nje posila. Okoljšina, ki jasno za nedolžnost govori. Gotovo bi bila sicer sama lonca proč spravila.

Tudi pozneje, predenj so ga dali gospej K., dokler je še pod kuhinskim oknom ležal, je imela dovolj priložnost, ga preč spraviti, v vodo vreči, zakopati; — slame gotovo v glavi nima — saj jo dolže posebne zvijače in kovarstva pri zavdanju.

Posebno važno se mi pa to zdi, da je gospej Dorotei K. lonca Maria Magi v sredo 19. septembra izročila, da je takrat sum imela o zavdanju in vendar ni precej po zdravniku poslala, kar bi gotovo še kak tuje ne bil opustil, ampak da je še le drugi dan po gospodu Futtnera poslala in sicer po zatoženi, na katero je sum vergla. Nemorem pa razjasniti, kako je zamogla v petek potem, proti zdravnikom, ktere je v sovet poklicala, ki so bili nekoliko časa v nogradu, o sumu zavdanja, o žgancih, o vinski juhi, o loncu govoriti, prositi zoper zavdanje pomoči, lonca pa jim ni pokazala, kterega je spravila, in v katerem bi bili zdravniki morali strup spoznati, zoper kterega bi bili zdravilo odločili. Med tisučerimi bi le en človek ne bil tako ravnal.

To je tako čudno, da je zlo dvomljivo, če je lonca, kterega je pokazala, zares še v tistem stanju bil, kakor takrat, ko je skoz okno letel.

Spomnili se boste tudi še preglednega zapisnika, ki se je po mojem nasvetu storil, namreč o preiskovanju tlaka pod kuhinskim oknom. Komisija je našla tla ilovnata z peskom namešana, precej terde, ne s travo obrašena, ona je dva enaka lonca skoz okno zagnala, oba sta se razsula. Spet je bila gospa K., ki je naglo hotla spet pričati, da so bila tla takrat mehke, ker je vedno deževalo.

To se mi spet čudno zdi, ker je bila gospa tikrat v Gradcu; ona je tje še le nekatere dni pozneje prišla, in prederzno se mi zdi, o reči pričati, o kateri kdo nič ne ve. In še več, nobena priča nič ne ve, da bi bil zares takrat deževalo.

Strup je zamogel v lonca tudi pozneje priti, zamogel je biti priča družega djanja, ali celo orodje samomora in to je verjetno, ali pa vsedlina, ki se je v loncu našla ni bila strup.

Magi in Maria Tinauer zares terdite, da jim je slabo bilo, ko ste ga pokusile; one sta

pa to že v skerbi pokusile, da jima je moralo slabo biti, in kaj vse domišlja stori, posebno, ako gre za važno reč, vsi dobro veste iz stoterne skušnje.

Vidite tedaj, da se z resnico ni tako natanjko ravnalo, da se niso sramovali preveč govoriti in da jim ni manjkalo sredstev, in to je pravi ključ, ki vam bo marsikako globočino odperl, v kateri leži djanje zaperto.

Da je zatožena strup kupila je gotovo. Pomisliti je pa treba, da ni strupa pri kakem mojstru skazu, ki bi ji bil gotovo na roko šel, kupila, ampak na odpertej poti. Šla je po dovoljenje za strup za podgane h gospodu okrožnjemu zdravniku na lastno ime in dobila namesti strupa za podgane, mišico, akoravno je le strupa za podgane tirjala. Ona gre v lekarnico po strup, in svojevoljno le polovico vzame. To so okoljšine, ki natanjko kažejo, da strupa ni iz hudobnega namena kupila. Kako bi bil ravnal o takej priložnosti hudodelnik, ki bi bil namenil kakemu zavdati? Bi ne bil skerb, si strupa natihome pridobiti? Bi si bil upal, dovoljenja za strup od gosposke prositi, ga po dnevu v lekarnici kupiti, ker ga bi bil zamogel vendar lahko skoraj pri vsacem hlapcu dobiti? Bi zamogel tako nepreviden biti, koj drugi dan po kupljenju svoje černo hudodelstvo doprinesiti? Gotovo ne. Kupljenje strupa kaže jasno nedolžni namen.

Iskala je strupa le en dan popred, kar je bilo sad ravno tistega sklepa, kakor kupljenje drugi dan. Iskanje tedaj še nič bolj sumljivo ni, kakor javno kupljenje.

Če je prišla v lekarnico gospoda Svoboda zares z enakim namenom, ni dovolj spričano, ker je dekle dekletu podobno in zameniti eno z drugo je lahko; sicer pa ne vidim ne v iskanju strupa v lekarnici, ne v naganjanju pri gospodu Dekrinis kaj posebnega, ker je skušala strup dobiti brez sitnih potov, kterega je potrebovala in kterega je brez tega drugi dan očitno kupila.

Da taji, da ga je hotla kupiti, se vam, gospodje, ne bo čudno zdelo in vaše sodbe ne bo vodilo, ako prevdarite stanje nesrečne. Ona ve, da je zatožena hudodelstva umora po zavdanju, ona čuti, kako stanovitno so sum spletali, kako stanovitno mu slede, dovolj uma ima, spoznati, da hočejo iz tega kupovanja posebno ostro orožje zoper njo skovati, zvedla je, da kupovanje strupa v Mariboru imajo za polni dokaz hudobnega namena. Se je tedaj čuditi, ako pri tem takem to taji, kar bi zamogla brez nevarnosti odkriti?

Nje pot v Gradcu nikakor ni skrita; nje namen: vredba nekterih opravil, je jasen; iskala je tovaršice za pot. Gospodi, verjemite mi, da tisti, ki kaj hudobnega naklepa, išče skrivnih krajev, se umika družbi. Zatožena bi bila brez spremstva v Gradec zamogla priti, ako bi ji bilo mar, svoj namen in svojo pot z zagrinjalom temota zagernuti.

Slišali ste, kako skerbno je strupa iskala, kako za gotovo so nepoklicani ljudje nedolžno štupo za strup naznanovali; ko so celo po žepih otrok strupa iskali, kako so ga na kupe

nosili, da ga k sodništvu nikdar niso prinesli, ampak so le nalogo doverševali, najprvo javnemu mnenju zavdali, kako so celo studenec zdravja, zdravila po zatožni zavdane vidili. Vidili ste pa tudi, da na vsem tem le besede resnice ni; da so sicer iskali, pa našli, niso nič.

Še pripovedbe Marie Magi hočem opomniti, kateri je, kakor pravi, zatožena v prvih dneh boleznih rekla, da je med potjo tožila, da je strup zgubila in previdnost priporočevala in jo koj po smerti kakor spremljavko pomoči prosila.

Ne govorim o verjetnosti te priče, ampak prašam le navadno človeško pamet, če se zamore misliti, da bi morivka osebi, ktera ni bila nje prijateljica, svoj namen razodela? Prašam dalej, ako ni naravno, da se oklene oseba, na katero so tak sum vergli in ji hudodelstvo v zobe očitali, prvi trenutek na tisto osebo, od ktere le naravni človeški čut pričakuje, in od ktere mora pričakovati, da bo nje nekdanjo pričevanje, resnično ali krivično, na vagi sodništva neskončne važnosti.

Kakor koli se dvombe zoper te okoljshine djanja govore, so vendar nagoni še veliko manj zadostni.

Edine nagon je ljubezen do Augusta L. in želja ga vzeti.

Zares nagon, ki, ko bi bil sam dovolj, bi bil vzrok tisučero hudodelstev; ker tisučero mladih deklic je v enakem stanju. Kar se pa v življenju tolikokrat ponovi, ni dovolj kaj posebnega razmotriti; k temu je treba posebnih nagonov ali posebnega značaja. Le naj bolj goreča ljubezen v persih bistva, ki v tem čutu po jasnem, neskaljenem nebu gleda, kteremu svoj izvoljeni ni le luč popolnosti, ampak edino bistvu na svetu, za katero vse upa, razun ktere ga mu življenje nobenega veselja ne ponudi; le ljubezen, kateri je zunajni svet popolnoma otemnil, ki je ljubijočo v ljubljenskem bistvu popolnoma vtopil, le ljubezen čiste, duše — prva ljubezen — ima pri prenapetih dušah tako oblast, da zavolj nje kervavi panj pozabijo. Take ljubezni Ana ni bila več zmožna. Cvet navdahnutja je že davno odpadel; nje ljubezen ni nobene skrivnosti več imela, nje ljubezen je bila navadna, ona ji je bila mik počutkov, ne življenje serca.

Mnogo oseb nam je napeljala, katerim je bila skoraj ob enakem času, ali nekoliko popred enako dobra. Taka ljubezen je kratkočasvanje, ne seže v serce, nima nobene oblasti, ložeje se promeni kakor obleka. Iz take ljubezni se ne rodi ne junakost, ne pobožnost, ne strašni pogum hudodelstva.

Sama želja možitve, ki nima družega zase, kakor, da je možitev, brez notrajnega pekočega ognja, vendar še ni nikdar otroka k moritvi zapeljala.

Zatožena je ali nedolžna, ali je hudoba, kakoršnih se v srečo človeštva le malo v človeški podobi najde, katerim je natora vedno znamenje npravnega zaničevanja živo v obraz vtisnula.

Poglejte pa jasno obličje zatožene. Tako ne more natora goljufati, nezaslišano je, da bi tako djanje z grizečo vestjo duše i telesa ne grizilo. Poglejte zatoženo, celo terplenje dveletne ječe ji cvetja mladosti ni otreslo; celo moralno terpičenje preiskave, ki za resnico, prijazna ni bila, ni nje očesu bleska mirne zavesti vzela. Le dobri vesti je tudi kamen mehka postlja, in temota ječe hiša miru.

Še enkrat, gospodje, vas prosim, le po podobi glavne obravnave, le po vtisku pričujočnosti soditi.

Že deržavna gosposka vas je tega opomnila, kako nevaren sovražnik je javno mnenje, ki se je te nesreče z radovedno glavostjo polastilo, deloma iz hudobnih, deloma lahkomiselnih govorov, je s čudno naglostjo vse so-

seske naše domovine napolnilo in že popred razsodbo storilo, ravno tako ostro in neusmiljeno, kakor nevtemeljito; predsod, ktere ga premagati je toliko težje, ker je vse priče in umetnike zmotil, ki ima, kakor se zdi, izvir v okrogu, ki se zamorejo za zmožne in dolžne imeti, resnici brez sovraštva, brez priliznosti, čast skazati.

Vi ne morete „kriva“ izreči, „kriva“ ki z dihom vaše besede bistvo iz bukev življenja zbrise, bistvo, ktero je Bog k veselju vstvaril, kteremu je natora svoj dar podelila. Vendar na serc vam nočem govoriti, na vašo modrost, na vaš bistroum, na vašo vest poterkam.

Da se mera čudnega in posebnega, česar je bila obravnava tako bogata, spolne, gospod predsednik v svojem govoru le okoljšine ni omenil, ki bi bila za zatoženo govorila.

Porotniki enoglasno „nekriva“ izrečejo. Ko zatožena to čuje, se zgrudi in zavednost zgubi; čez pol ure spet sama k sebi pride.

Razsodba porotnikov je zamogla komaj dvomljiva biti. Kdo pač, naj je še tako pazljivo pri obravnavi na vse pazil, se je zamogel o krivdi zatožene tako prepričati, da bi bil zamogel z dobro vestjo „kriva“ izreči in ji nit življenja prerezati. Govoril sim po obravnavi z večimi porotniki; oni pravijo, znabiti da je zatožena grozopolno hudobijo doprinesla, pa o tem bode Bog sodil, mi se nismo zamogli prepričati. Obsoditi jo smo pa toliko manj zamogli, ker je bilo vprašanje, če je gospod Wurzel moral umreti po zavdanju z mišico od Ane Aleksander 15. in 16. septembra 1849.

Gospodje umetniki pa so naravnost rekli, da je nemogoče, da bi zamogel človek, v ktem toliko mišice dobe, osem dni po zavdanju živeti, on je moral tudi pozneje strupa dobiti.

Austrijansko cesarstvo.

Terst. Iz Tersta se bere v „Triest. Zeit.“ da je veliko Poljske pšenice iz Odese na Angleško prišlo, ki je boljši kup, kot ravno tista sorta v Terstu, kjer en star 6 gold. velja; tudi v Banatu, žitni založnici austrijanskiga cesarstva, velja zdaj ena kiblja pšenice 16 gold. in pol slabiga denarja, tedaj le malo manj kot na Angleškem. Iz tega se vidi, da je kruh na Austrijanskim sedaj dražji kot na Angleškem. Ta cena se bo scer v naših primorskih krajih pozimi nekoliko ponizala, ker imamo v Terst veliko žita iz črniga morja pričakovati, ki bi se bilo scer na Angleško peljalo, — ali nam nar bližnjim in ptujiga žita nar bolj potrebnim deželam na Krajnskim, Koroškim, štajarskim in Horvaškim ne bo žito veliko bolje kup hodilo, ker je voznja draga in zavolj izdelovanja železnice po Krasu na pol dražji, tako da navadna voznina iz Tersta v Ljubljano namest 30 kraje. sedaj 1 gold. in 6 kraje. velja, kar je lahko zapopasti iz tega, da od tistiga časa, kar je železnica iz Celja v Ljubljano izdelana, ne vozijo več ne štajarci ne Horvatje k nam.

(Novice.)

Krajnska.

Gospod deželni poglavar grof Chorinsky je gospodom učiteljem ljudskih šol sledeče nagovor razposlal:

Gotova je, da sadjoreja blagostan dežele močno povzdiguje, in da so bogati pridelki sadja dostikrat krepka bramba zoper pomanjkanje družiga živeža in še clo zoper lakoto. Dostikrat se namreč primeri, da zavolj velike suše je slaba letina za poljske pridelke, sadje pa obilo donese, ker globokeje v zemljo segajoče drevesne korenine še takrat potrebne vlažnosti in hlada uživajo, ko je površina

zemlje že popolnoma suha. Ko poljski sadeži zavolj silne suše poginejo, dozori po gorkoti sadje včasih še boljši. Tudi ni znano, da bi se bilo kterikrat zavolj sadjoreje kakošno drugo obdelovanje zanemarilo ali da bi bilo popolnoma opušeno bilo. Sadje naj se vživa sirovo, kuhano ali posušeno, naj bo jabelčni ali hrušev mošt ali kis (jezih), kateri se tudi prav dober iz gnjiliga sadja delati da, je vsacimu gospodarstvu v velik dobiček. Koliko tisuč goldinarjev verze deželi suho sadje prodano, ali pa tudi sirovo, ker se sedaj po železnici sem ter tje na prodaj vozi. Tudi sadne drevesa se dajo za les, za zidanje in kurjavo v dobiček spraviti. Čeravno jablane, hrušove in češnjave drevesa ne dosežejo velikosti hrasta ali hoje (jelke), in za zidarski les niso tako obrajtane, bi bilo vendar mnogih skušinj vredno, ali bi se ne smele tudi sadne drevesa za kurjavo izrejevati, ki bi znale po tem, ko so o mladih letih mnogo sadja donesle in se postarale, za les služiti, kteriga nam za kurjavo že le pomanjkuje.

Veselo je viditi, kako pridno v nekterih krajih naše dežele sadjoreja napreduje, in kako se je zlasti dan današnji zlo povzdignila. Tudi očitne sadne razstave, ki jih je kmetijska družba napravila, so spričale, da imamo na Krajnskim že veliko žlahniga sadja, sosebno jabelk.

Pri vsim tem pa se da še več želeti, in gotovo je, da se da tudi še več v sadjoreji storiti. Še je veliko prostora po deželi za sadne drevesa, — še bi se dalo veliko pašnikov in ledin, griv, germovnatih bregov, zapuščeniga zemljiša, potov in cest z rodovitnimi sadnimi drevesi obsaditi, — še se ne glesstajo sadne drevesa povsod tako, kakor bi se imele, — še se da veliko požlahtniti, in po tem takim sadjoreja na veliko visji stopnjo povzdigniti, da bi po nji ne le posestniki veči dohodke vživali, temuč bi se tudi blagostan cele dežele pomnožil.

Da se pa za celo deželo jako imenitni namen, kar je nar bolj moč, doseže, se mora nagnjenje za toliko dobrotljivo sadjorejo povsod obuditi; in da se to stanovitno zgodi in od roda do roda širi, je pred vsim potreba, da se po pravim poduku serca mladosti za sadjorejo vnamejo. Mlade serca so za poduk nar bolj pripravne; terma starih, ki se zoper vse, kar je noviga, dostikrat terdovratno zoperstavlja, se da večidel le teško premagati. Če pa že mladino veselje in ljubezen do sadjoreje navda, — če že o mladih letih dobe otroci nekolikšno ročnost v ravnaji z drevesi, se jim prikupi to delo in drevesce, ki so ga zasadili; — oni ga varjejo potem poškodovanja in ga branijo pogube, ktera jim večkrat po prederznih rokah odraslih ljudi žuga. Je mladina dorasla skerbna za sadjorejo, bo dajala svojim sosedom lepe izglede, in po poduku se bo širila ljubezin do sadjoreje po naslednikih, sinovih in vnukih, in tako se vstanovi zmirej veči napredek koristne sadjoreje. Pač redki so izglede, da bi bila ljubezin do sadnih dreves, vcepljena v mlade serca, kadaj oterpnila ali popolnoma zginila!

Še clo k lepimu zaderžanju pripomore sadjoreja, ker se veliko časa, ki se scer z nevarnim pohajkovanjem trati, koristno oberne na opravila sadjoreje. Pogled sadja na drevesih mika mladino, da ga vterga in se tako scasama krasti nauči. Marsikter tat je s tem začel, da je o začetku po vertih sadje kradel. Lotel se je potem tudi kmalo družiga premoženja in je nevarin človek, ropar postal. Ako je pa povsod dosti sadja, tedaj tudi na domu mladine, se ne zbudi to poželjenje po ptujim blagu tako lahko.

Nihče pa nima vgodniši priložnosti blagodarno seme sadjoredne ljubave v serca mla-

dosti položiti, kakor Vi gospodje, katerim je na deželi šolski nauk izročeno. Dobrotljivi nasledki so brez konca in kraja, ki morajo o malo letih iz Vašiga prizadetja za povzdigo sadjoreje izvirati. Zakaj med tem, ko Vi po poduku v sadjoreji veselje in ljubezin do nje v mlade serca sejete in deželi pridne sadjorejce izrejate, dajete tudi starišem in celi okoljsini spodbadljive izgleda, katerih dobri nasleki so gotovi.

Prepričan tedaj, da se v naši lepi domovini še veliko veliko da in zamore storiti za povzdigo sadjoreje, in ker tudi zasajenje murbinih dreves zasluži, da se ga naši deželani čversto poprimejo, in da v vsim tem, zraven visoko častitljive duhovšine, zamorejo častiti učitelji nar več storiti, se obernem s tem nagovorom do Vas, in Vas živo naprosim: v prid domovine sadjorejo v nar veči skerb vzeti, in kjer koli je mogoče z navadnim šolskim ukam tudi skleniti nauk sadjo- in murboreje prav po domače, da ga bo mladost lahko razumela. Prilik, že pri navadnim šolskim uku ozir mladine na ravno tako prijetno kakor koristno sadjorejo obračati, je sila veliko, — še veči prid pa bo za šolsko mladino iz tega izviral, ako Vi o pripravnih letnih časih po dokončanem šolskim uku še nekatere ure obernete na djanski poduk sadjoreje v kakošnim vertu, ali če Vam je soseska kak občinsk prostor za sadovnik sadnih dreves odločila.

Po ti poti zamorete na majhnim kosčiku zemlje veliko dopernesti s podukam mladosti in z dobrimi izgledi za odraščene. Mnogotere krive misli in vraže zamorete tako odverniti, in umni sadjoreji povsod na noge pomagati.

Dvojni vzrok je posebno, ki dosihmal ovira zaželjeni napredek sadjoreje: prvič, ker koristnost njena še ni tako sploh spoznana, da bi se vsi prazni in za sadne drevesa pripravniki kraji s sadnimi drevesi zasadili, in ker zastran dreves, poleg polja posajenih, je še mnogo napčnih misel, da drevesa blizo polja so poljskim pridelkam škodljive, — in drugič zato, ker zavolj slabe vednosti v izberu in gleštanju dreves se ne obnaša drevje tako, kakor ga gospodar pričakuje; to ga zmoti, da ne zapopade, da je le napčna strežba slabe rasti kriva, ne pa drevo samo po sebi.

Da se ti napotki sčasoma in popolnoma odvernejo, zamore učenik po poduku šolske mladosti nar več pripomoči. Mlade serca se še niso napile mnogoverstnih krivih misel in napčnih presoj — one so tedaj še vgodne za poduk učenika; in tistim nar hujšemu zadržku vsiga kmetovanja, ki ga sin po očetu poddedva, namreč terdovratnemu naderžanju stariga, se na to vižo nar krepkejši v okom pride. Kriva misel, da drevesa, posajene poleg polja in senošet v pravi daljavi kakošne 4 sežnje saksebi, sadežem škodjejo, bi imela sicer po mnogih skušnjah družih dežela že davno zaveržena biti, in to toliko bolj, ker se lahko zapopade, da v prav lahki in suhi zemlji drevesa polju gotovo več dobička kakor škode doneso, ker se mokrota zemlje okoli njih dalje obderži, in je po drevesih obvarovana presilne vročine. Ali dokler ne bo mladina zastran teh pri ljudstvu globoko ukoreninjenih napčnih misel podučena, in dokler se pri nji nagnjenje ne obudi, se tega ravnanja poprijeti, kader bo kmetijstvo prevzela, ne smemo pričakovati, da bi se izgledi vnanjih dežel v dobiček naši domovini posnemovali.

Če ravno se sadje obeje noter do višave 64. stopnje severne širokosti s pridam pride luje, in je potem naša dežela povsod za sadjorejo pripravna, se vunder le vsako sadje povsod enako dobro ne obnaša; treba je tedaj, da se prava lega kraja zastran osončja, preksončja, vetrov, mokrote ali suše itd. izbere, kamor se to, kamor uno sadno plemo

posadi, da se izbere pripravna zemlja za mnogoverstni sad, — da se gleda na koristnišni plemena, na način izreje: alj naj so velike drevesa ali pertlikovci, — kako naj se presajajo iz sadovnikov, — kako naj se sejajo, cepijo itd.

V vsim tem je poduka mladosti potreba. Ker pa poduk povsod nar boljši izda, ako se s podukam iz bukev tudi djanska vaja sklene, je ta tudi v sadjoreji potrebna. Sadjoreja se da z nar večim pridam le na vertih učiti.

Nadjati se je, da se bo povsod kakošno pripravno prazno zemljiše našlo, kteriga bo srenja v napravo verta rada prepustila, v kterim bo potem pridni učenik priložnosti dovelj imel, mladino učiti, kako peske sejati, mlade drevesa glešati in jih različno ceniti.

Prizadevajte si tedaj, gospodje! svoje sosesčane pogovoriti, da vam v ta namen pripravno zemljiše odločijo, v kterim se bojo njih otroci čno nar koristnišnih kmetijskih opravil učili — v prid srenji sami.

In ako bi vunder (česar pa nikakor ne pričakujemo) nemogoče bilo mladino djansko v sadjoreji vaditi, bo že velik prid za-njo, ako si dobre vertnarske bukve, kakor je 2. natis „krajnskiga vertnarja“ gosp. Pirca za slovensko, in „katekismem der Obstbaumzucht“ von Franc Diebl, Brünn 1840 za nemško mladost, za šolsko berilo izberete, ktere naj učenik z otroci pridno bere, in kar koli more, eno in drugo reč razlaga, da se v sercih mladosti ljubezin do sadjoreje vname, ktera po tem nikdar zginila ne bo.

Za kar pa naj si učeniki pri mladini sosebno prizadevajo, je: da jo spodbadajo sadne peske in košice nabirati, drevesa gosene trebiti in malih tičev, ki gosence pokončujejo, ne loviti.

Skušnje so poterdile, da se izreja sadnih dreves iz semena veliko bolje obnaša kakor iz gojzdnih divjakov, ker cepljene semenske drevesa so veliko krepkejši in terdniši od tistih, ki so na divjake cepljene bile, ker take nimajo tako dobrih koreninic, zdraviga lesa, gladke kože in tako lepe rasti.

Ali od več strani se slišijo pritožbe, da je teško sadnih pešk in košic dobiti, in če se tudi dobe, so takošne, da jih le malo kali.

Če pa učenik otroke spodbada, da naj pridno sadne peske nabirajo, — ako jih podučiti, ktere so dobre in nabiranja vredne, ktere pa slabe in za zavreči, ako jim veleva, da naj mu nabrane peske donasajo, če pridne nabiravce pohvali in jim včasih za njih trud kaj podari, se bojo otroci kmalo skušati začeli, kdo jih bo več nabral, in nabrane bo učenik na šolski vert posejal ali jih kam drugam v posestvo poslal.

Kakošna nemarnost je večidel po deželi v trebi gosence, je sploh znano. Tisuč in tisuč vaganov sadja požrejo gosence vsako leto kmetovavcam! In zavolj eniga nemarniga mora dostikrat več kmetov škodo terpeti.

Da vsi ukazi v tem toliko ne zdajo, kolikor bi potreba bilo, če dobre volje in sprevidnosti manjka, že stare skušnje uče. Treba je po tem takim pred vsim mladost v tem podučiti in ji to škodljivo nemarnost prav globoko v serce vtisniti. Če bo že otrok podučten, kako škodljive so gerde gosence preprege po drevesih, in kako gotovo znamenje nečimerniga gospodarja da so, bo domu pridši od tega staršem pripovedoval in marsikteri oče bo po tem spodbujen svoje drevesa gosence trebiti. — Kako potrebno je tudi tiče, ki merčese in gosence pokončujejo, zlasti po senice in žovne, v brambo dreves varovati, je gotova skušnja vsih umnih kmetovavcov. Posestniki majhnih vertov so v stanu, spridno otrebo gosenc drevje škode obvarovati; ali na velicih vertih in gojzdnih to ni mogoče. Bog

je vstvaril zato sila veliko tičkov, ki so kmetovavcu na pomoč, — ali neumni ljudje pokončujejo te koristne živalice, jih love in morijo. Da si kak krajcar pridobe, jemljejo starcam gnjezda in mlade, in prepustijo tako drevesa gosencam v obed. Zoper to grozno škodljivo razvado zamore poduk mladosti nar več pomagati.

Po vsih teh potih se bo po poduku mladosti, in po izgledih sadjoreji močno na noge pomagalo; — še veči prid se bo pa pokazal, ako otroci z dobrimi nauki navdani, bojo sami umni in pridni sadjorejci postali.

Verjemite mi gospodje, ako se bo resnična beseda:

„Na vsak prostor posadi drevo,
Gleštaj ga, splačalo se t' bo.“

globoko v serca mladosti ukoreninjena, se bo v malo letih sadjoreja tudi pri nas povzdignula, — in povsod, kjer je kraj za to in kjer sadje dobiček obeta, bomo vidili z bogatim sadjem obložene drevesa v spričbo umnosti in pridnosti naših kmetovavcov in v prid domovini!

In sladka Vam bo, gospodje, zavest, ko boste reči zamogli: „Tudi mi smo k temu pripomogli!“

Cenite tedaj vsak po svojim stanu te moje besede v prid svoje domovine, tako kakor je treba; začnite si prizadevati z vsim trudam za povzdigo sadjoreje, — tisti pa, ki že pridno o tem delate, ne opešajte, ako Vam tudi kakošni zadržki protijo. Dobra reč je tudi truda vredna!

Koroško.

Kdor dolgo prosi, na zadnje vunder dobi, kar prosi: to se je poterdilo pri Koroščih, ki bojo vunder stransko železnico ali od Marburga ali od Bruka čez Celjovec dobili, kar jim je privošiti zavoljo kupčije s železnino itd.

Avstrijanska.

Cesar se bojo 12. t. m. spet na pot podali, v Galicio.

Lombardo-beneško kraljestvo.

Železnica med Mestre in Trevizo se je 4. t. m. odperla. Prebivayci poslednjega mesta so dali v ti namen 20,000 dvajsetie.

Tuje dežele.

Rusovska.

Ruski car je ukazal vsim svojim podložnim, ki imajo začasno dovoljenje na Francoskim biti, da se morajo do 15. sušca prihodnjiga leta domu verniti, ker noče, da bi mesca maja, ko bo veliko pomenljiva nova volitev Francoskiga predsednika kdo tam bil.

Turška.

Turška vlada je s tem, da je Košuta in njegove tovarše izpustila, prijaznost avstrijanske vlade popolnoma zgubila, in avstrijanski opravnik je turškemu pisal, da je Turška vlada za vse nasledke, ki znajo iz te izpustbe izvirati, odgovorna.

Ljubljanski novičar.

Predsednik kmetijske družbe g. Terpine je prišel pretekli teden iz Londona in Angleškiga domu in je nakupil ondi iz veličanske razstave veliko nar boljšiga kmetijskiga orodja; ktero bi utegnili tudi za naše kraje prav dobro biti. Če to orodje noter do velkiga kmetijskiga zbora prihodnji mesec v Ljubljano pride, ga bo marljivi g. predsednik v zboru na ogled postavil.

* Poprejšni minister kupčijstva baron Bruck, pod kterim je bila pred 2 letama železnica po Ljubljanskim močirju sklenjena, je pretekli teden na poti iz Dunaja v Terst ondašnje dela ogledat šel.

LEPOZNANSKI LIST.

Zlata hruška.

(Drugi del.)

(Dalje.)

Ti konji so imeli tudi vnanje lastnosti take, de se jim zemljski nikakor niso primeriti mogli. Pervi je dirjal kot megla, drugi kot blisk, tretji kot misel; z zlato grivo je bil eden, s sreberno drugi, z železno tretji okinčan; le to se je težko izločiti dalo, kateri njih je najbolj umen in prebrisan. Konj z železno grivo je sicer zlo modro pa vendar nar menj govoril, una dva sta pa vedno besedovala in zatoraj tudi Radovedcu, ki bi se bil rad veliko pa v kratkim času naučil, bolj dopadla. Njima tedaj tudi on boljši jedila in slajši pijače donša. Konj z železno grivo se sicer na videz o tem; ne jezi, pa v tem de je

če dalje menj govoril in na zadnje popolnoma omolknil, se je spoznalo, kako malo je s postrežbo Radovedca dovolen.

Pa kakor se človek vsega, tako se tudi učiti naveliča: taka se je tudi Radovedcu godila. Ukljub unimu govorenju konj se mu vunder ustne kite stegati začenjajo in spomin na svojo neznanu gospo se mu scasama zopet poverne. Vse kote on preiše in ogleda in zadnjič je res tako srečen, da majhno ljuknico v vratih zapazi. Od zdaj se za konje večelič menj meni; večidel celi dan je njegovo čakališe pri njegovi ljuknici. Skoz teden je sicer zastoj čakal in že bi bil skoraj obupal, svojo oblastnico kdaj viditi, pa če ravno ni vsak dan nedelja bila, je sedmi dan le priti mogla. Ta dan sliši Radovedec že zgodaj zjutraj tik memo vrat nekaj sumeti. On se

zgane, serce mu tolče, de clo konj z železno grivo, ki je nar zadej stal, udarke čuje, in Radovedec napne celo ost svojiga ediniga očesa (na enim je bil slep, kot Hanibal in drugi veliki možje) v ljuknico. Gospá gre memo, on vidi sicer le nje levo oko in obervi, pa že to je bilo za njegove tanke čutnice in mehko serce preveč. Svoji oblastnici je dal zavolj tega dogodka ime: Obervodolgo — ožakar in ne samo po dnevu stoji pri ljuknici; tudi po noči je njegov vid v tisti kraj vperit, kjer se je oko žarilo in se černe oberve dalile. Pa zastoj on čaka, teden mine, nedelja prejde, od nikodar ni ljubljenih stopinic čuti. V černo otožnost se vtopi zdaj Radovedcu serce. On si pristavi tnalno in se nanjo vsede ter tako zalovnico skoz ljukno zažene:

(Dalje sledi.)

Odgovorni vrednik: *Dragotin Melcer.* — Založnik in tiskar *Jožef Blaznik.*

Vradni list št. 67.

Št. 8419. **Oznaniło.** (182.) c 1

23. oktobra 1851 med 10. in 12. uro bo v vradni pisarnici ljubljanskega okrajnega poglavarstva javna dražba v zagotovljenje za derva od mesca avgusta 1852 do konca mesca julija 1853 za c. k. vojaško oskerbniško pisarnico v Ljubljani.

Potreba je 700 spodnjo-avstrijskih sežnjev terde derve, ki se bo v mesečnih obrokih, namreč od mesca marca 1852 do oktobra 1852 v tukajškn c. k. vojaško glavno upravno vozila.

Kdor ima voljo, se v to reč spustiti, se povabi k omenjeni dražbi na odločeni dan, in pristavi se samo to še, da bo tisti, ki bo za naj bolji kup obljubil derva preskerbeti, moral šestpercentno zagotovilo dražbeni komisii izročiti.

C. k. okrajno poglavarstvo.

Ljubljana 4. oktobra 1851.

Glančnig s. r.

Št. 7990. **Oznaniło.** (183.) c 1

Pri tem okrajnem poglavarstvu se bo v pozneje zaznamovanih dneh priprežna vožnja v najem dala za sledeče vojaške postaje, in sicer:

15. oktobra t. l. bo od 10 — 12 dopoldne dražba v zagotovljenje priprežne vožnje v postaji Postojnski po postajah Lagatcu, Ipavi, Senožecih, Zagorju in Cirknici, popoldne pa od treh do šestih za postajo Planino na vse kraje. 16. oktobra dopoldne za postajo Cirkniško in Novévási, popoldne za postajo Lagatec in sicer vsakbart na vse kraje, in pri postaji Logatec tudi za priprego skoz Hrusco. 17. oktobra dopoldne bo za postajo Razderto in Senožecé pri tem okrajnem poglavarstvu in 16. oktobra za postajo Zagorje pri razpostavljeni vradni v Ternovem za čas od 1. novembra 1851 do poslednjega aprila 1852; pristavi se pa, da se tudi pismene ponudbe sprejemajo, ki morajo vendar do 10 dopoldne ali 3 popoldne, t. j. vsakbart pred začetkom dražbe odločenega dne zapečatene in z predpisanim vadiumom vložene biti, ker se sicer ne bode nanje gledalo.

Kdor ima voljo kaj prevzeti, se k dražbam povabi.

C. k. okrajno poglavarstvo

V Postojni 28. septembra 1851.

Mac Neven s. r.

Št. 8162. **Razpis konkurza.** (184.) c 1

V mestu Kamniku je mesto mesarja prazno. —

Kdor se hoče za to mesto oglasiti, ima skazati dobro zaderžanje, dovoljno vednost v mesarstvu in dovoljno premoženje za to opravilo in svojo prošnjo naj dalj do konca t. m. pri tem c. k. okrajnem poglavarstvu vložiti.

Kamnik 2. oktobra 1851.

C. k. okrajni poglavar

Pavič s. r.

Razglas. (181.) c 1

c. k. deželne komisije za oprostenje zemljiš na Kranjskim od 17. septembra 1851 št. 10/F. D. zastran vplačanja odškodnih kapitalov, ki 5 gold. ne presežejo, ali ostalih zneskov enacih kapitalov.

Na podlagi §. 5. ces. patenta od 11. Aprila 1751 derž. zak. št. 83 je po zaslišanju c. k. deželnega poglavarja in deželne komisije za oprostenje zemljiš in vsled posvetovanja c. k. ministerskiga svetovavstva nar manjši znesik (ali „minimal“) pod kteriga se morajo oprostivni kapitali, ali ostanki enacih kapitalov v dobi dveh let od dolžnih poplačati za kranjsko kronovino na pet goldinarje C. M. določen bil; pri spoznanju, kakošni oprostivni kapitali pod tisti „minimal“ spadajo, imajo od deželne komisije za oprostenje zemljiš za vprašanje odškodnim vundani predpisi za vodilo služiti.

Ravno tako se mora od oprostivnih kapitalov visokejšiga zneska zavoljo ložejiga obraja, kar po razdeljenju z minimalnim številam na gold in krajcarjih ostane, od dolžnih v dobi

Št. 4658.

O z n a n i l o.

(185.) c 1

Občinsko svetovavstvo tega glavnega mesta je dozdajno štantnino prenarredil in zanaprej sledečo štantnino vstanovil:

Š t a n t n i n o

ktero ima v c. k. deželnem glavnem mestu Ljubljani na vsakdanjih in tedenskih somnjih proti prejemi Valor-Listov vsak prodajavec plačevati.

Zaznamovanje reči od katerih je treba štantnino odrajtovati	P l a č a v d e n a r j u							Od množine pod čez petdeset	Opomba.	
	od voza z		od enega sežnja	od enega stojšča	od enega sode	od enega kosa	od enega kurnika			od enega živinčeta
	eno vpreženo živino	dvema vpreženima živinčetama								
K r a j c a r j i										
Jajca	—	—	—	—	—	1	—	—	—	
Krompir, repa, korenje, pesa itd. zelje in natreseno sadje	3	5	—	—	—	—	—	—	—	
Meso vsake sorte	6	—	—	6	—	—	—	—	—	
Lan	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
Žito	5	10	—	—	—	—	—	—	—	
Perutnina skupoma	—	—	—	—	—	2	2	—	5 10	
Med	5	10	—	2	—	—	—	—	—	
Reči iz lesa	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
Ježice	5	10	—	—	—	—	—	—	—	
Sir	—	—	—	5	—	—	—	—	—	
Moka	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
Sadje suho	5	10	—	—	—	—	—	—	—	
Lončarska roba	—	—	—	3	—	—	—	—	—	
Vino	10	20	—	—	—	—	—	—	—	
Brinove jagode	3	6	—	—	—	—	—	—	—	
Derva	1	3	3	—	—	—	—	—	—	
Les za stavbe	4	6	—	—	—	—	—	—	—	
Dile	4	6	—	—	—	—	—	—	—	
Apno	4	6	—	—	—	—	—	—	—	
Oglje	4	6	—	—	—	—	—	—	—	
Senó, slama in stelja	5	8	—	—	—	—	—	—	—	
Prasčiki	—	—	—	—	—	—	1/2	—	—	
Odebeljeni prešiči	—	—	—	—	—	—	8	—	—	
Prešiči za rejo	—	—	—	—	—	—	6	—	—	
Vse drugo, ki ni tukaj napeljano brez razločka	3	5	—	—	—	—	—	—	—	

Se le od prodanih odebeljenih prešičev in tistih, ki so za rejo, pobira, nasproti pa za vaganje prešičev nič ni plačati.

Kar se s tem pristavkam sploh naznani, de ima štantnina 1. novembra t. l. v moč stopiti.
Mestno poglavarstvo v Ljubljani 28. septembra 1851.